(19)

וּמְלַוִּין אוֹתוֹ עַד בֵּיתוֹ. וְיוֹם טוֹב הָיָה עוֹשֶׂה לְאוֹהֲבָיו בְּשָׁעָה שֶׁיָּצָא בְּשָׁלוֹם מִן הַקֹּדֶשׁ.

שלקה יומאו

(20)

וּלְכָל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכָל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל.

ונאמנת הקבלה

(21)

(יב) ולכל היד החזקה, שקיבל את התורה בלוחות בידיו[98]. ולכל המורא הגדול, נסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא. לעיני כל ישראל, שנשאו[99] לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר: ואשברם לעיניכם (לעיל ט יז), והסכימה[100] דעת הקדוש ברוך הוא לדעתו, שנאמר: אשר שברת (לעיל י ב), יישר כחך ששברת.

כמי שם

(22)

ד ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה. אין הדבר כן אלא הוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם. ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו נכבש יצרו. אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו. כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם:

רמלם הל' תשובה ט"ה

(23)

יִרְדִּי בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ וגו' (ירמיה א' ג'), (קבוה) אֵיךְ אַבִּין (קמטו) עָלָה אַרְיֵה מִבִּמְזַל אַרְיֵה, וְהַחֲרִיב אֶת אַרְיֵאל, עָלָה אַרְיֵה, זוּ נְבוּכַדְנֶצַּר הָרִשָׁע, כְּתִיב בֵּיהּ עָלָה אַרְיֵה מִסְּבֻכִּי (ירמיה ד' ז'), (קל) בִּמְזַל אַרְיֵה, עַד גָּלוּת יְרוּשָׁלַיִם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי (ירמיה א' ג') וְהַחֲרִיב אַרְיֵאל, הוּי אַרְיֵאל אַרְיֵאל קִרְיַת חָנָה דָוִד (ישעיה כ"ט א'), עַל מַנַּת שֶׁיִּבְנֶה אַרְיֵה בִּמְזַל אַרְיֵה וְיִבְנֶה אַרְיֵאל, יָבֹא אַרְיֵה זֶה נְבוּכַדְנֶצַּר וְכְתִיב בֵּיהּ אַרְיֵה שֹׁאֵג מִי לֹא יִירָא (עמוס ג' ח'), בִּמְזַל אַרְיֵה, וְהִצְמַחְתִּי אֲבָלִים לְשָׂשׂוֹן וְנִחֻמִים וְשִׂמְחוֹת מִינוּגוֹם (ירמיה ל"א י"ג), וְיִבְנֶה אַרְיֵאל, בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם ה' נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס (תהלים קמ"ז ג').

פסיקתא – דרך נבונה
פרק יא

(24)

שֶׁלֹּא הָיוּ יָמִים
טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כְּט"ו בְּאָב וּכְיוֹם הַכִּפּוּרִים וְעַיֵּן זֶה
גַּם יָבוֹא עַל נְכוֹן הַפְּסוּק צְאֵינָה וּרְאֵינָה וגו'
בְּעִטְרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם הַתְּנוּכָתוֹ זֶה מִתְּנַת
תּוֹרָה, וְהַיְינוּ יוֹם הַכִּפּוּרִים וְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ זֶה
בְּנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַיְינוּ ט"ו בְּאָב כְּדִבְרֵינוּ הַנַּ"לְ:

"פרי צדיק" – ט"ו באב

(25)

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּאִישׁ שֶׁל מַעֲרֶכֶת דְּבוֹצָה
אֲרִי וּדְרֵה כַּחֲמָה וְיֵשׁ בָּהּ מַמָּשׁ יֹאכֵלֶת לְחֶן כְּבִשָּׁן וְאֵינָהּ מַעֲלָה עָשָׁן

בעל יומא (כא)

(26)

"לְאַרְיֵה בְּאָרְיֵי יִטְלֵה שְׁבָל:
לֵן הַמְּנוּרָה עָרֵי שָׁלוֹם יִרְדֵּה בָּ:
הַמְּעַנֶּה עַד שֶׁלֶן וְנַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל בְּרִיאָה
לְרוּחַ לְלֵי רוּחַ:

כמי שם

(27)

כְּאֶחָד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, הַמָּשִׁיחַ הוּא מִבְּנֵי שִׁבְטִים אֲבִיו מִיְּהוּדָה וְאִמּוֹ מִדָּן, שֶׁלְּכָךְ נִקְרָאוּ יְהוּדָה וְדָן גּוּר אַרְיֵה שֶׁהַמָּשִׁיחַ יֵצֵא מִבֵּין שְׁנֵיהֶם. וְכֵן זָכַר יַעֲקֹב בִּבְרָכָתוֹ שֶׁמָּשִׁיחַ יֵצֵא מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר כְּאֶחָד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל זֶה הַמָּשִׁיחַ

שפרש רבה נ"ח

(28)

ט גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנִי עָלִיתָ כָּרַע רָבַץ כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ:

נ"מ

(29)

וְלִדָן אָמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן־הַבָּשָׁן: כב

נצאת הקובה

(30)

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה', לְפִי שֶׁהָיָה אָבִינוּ יַעֲקֹב רוֹאֶה אוֹתוֹ [לְשִׁמְשׁוֹן] וְסָבוּר בּוֹ שֶׁהוּא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ שֶׁמֵּת אָמַר אַף זֶה מֵת לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'.

שפרש רבה נ"ח

"לא היו ימים טובים לישראל כ"ה אב ויום הכיפורים"

(1)

*אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים
טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום"כ

משנה תענית פ"ב

(2)

א"ר
שמעון ב"ג לא היו ימים טובים לישראל
כחמישה עשר באב וכיום"כ: *בשלמא יום
הכפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה
יום שניתנו בו לוחות האחרונות אלא ט"ו
באב מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל
יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה מאי דהיש
"זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו'
דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה אמר
רב יוסף אמר רב נחמן יום שהותר שבט
בנימן לבוא בקהל שנאמר "ואיש ישראל
נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימן לאשה מאי דהיש
אמר רב ממנו ולא מבנינו ("אמר) רבה בר בר חנה א"ר יוחנן יום שכלו
בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם
משה שנאמר "ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי
אלי אלי היה הדבור אלא אמר יום שבטל הושע בן אלה *פרוסדוית
*שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל ואמר

לאיזה שדרכו יעלו *ריב בר חנה אמר יום שנתנו
ורוני ביתר לקבורה ואמר רב מתנה *אותו
יום שנתנו הרוגי ביתר *לקבורה *תקנו בו בכנה
הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב
שנתנו לקבורה רבה ורב יוסף דאמרי
תרוייהו יום שפסקו מלכיות עצים למערכה
(*תניא) רבי אליעזר הגדול אומר מחמישה
עשר באב ואילך תשש כוח של חמה ולא
היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן צריכין

מס' תענית ל: ל"א

(3)

יום שפסקו מלכות
עצים למערכה. ולפי
שעה שהיו עסוקים
לבויות עצי המערכה
היו מתבטלין בתלמוד
תורה אבל אותו יום
פסקו ועשאוהו יום
טוב שמיפן ואילך היו
עוסקין בתורה:

רבינו משה בן קיאל

(4)

וכן הוא אומר "ואנה הראונה בנית ציון במלוך שלמה בעבודה"כ
שעמדה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה
וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו:

משנה תענית

(5)

במלך שלמה.
במלך שהשלום שלו: אמו. כנסת
ישראל: זה מתן תורה. יום הכפורים
שנתנו בו לוחות האחרונות:

רש"י שם

(6)

ע"ב ובה"א לחיכה ולחיכה וגו'
ביום חתונתו זה מתן תורה - פרש"י יום"כ שנתנו בו לוחות אחרונות ע"ש והוסיף הרע"ב וביום שמחת
לבו זה בנין בהמ"ק שנתחנך ביום"כ ע"כ ולא ידענא מנוכו ביום הכפורים ולפי עניו נראה דאחתמה
עשר באב קאי שעתמי שמחתו אחרינן בגמ' תלוים בבנין המקדש:

(7)

עוקצאת תענית
(כו)

לד א ויאמר יהוה אל־משה פסל־לך שני־לחת אבנים כראשנים וכתבתי
על־הלחת את־הדברים אשר היו על־הלחת הראשנים אשר שברת:
ב והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל־הר סיני ונצבת לי שם על־ראש
ג ההר: ואיש לא־יעלה עמך וגם־איש אל־יראה בכל־ההר גם־הצאן
ד והבקר אל־ירעו אל־נגד ההר ההוא: ויפסל שני־לחת אבנים
כראשנים וישכם משה בבקר ויעל אל־הר סיני כאשר צוה יהוה אתו
ויקח בידו שני לחת אבנים:

פרש' כי תשא

(8)

לד (א) פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים, במין ובמדה[14].
ויאמר הגאון, כי השניים נכבדים מהראשונים בשבעה דרכים[15].
האחד שתיקן להם ארון ששם שם הלוחות[16]; והשני כי בשניים
כתוב ולמען ייטב לך (דברים ה טו), שהוא טוב העולם הבא;
והשלישי, כי יש עליהם שלש בריתות. והם, הנה אנכי כורת
ברית (להלן פסוק י), כרתי אתך ברית (שם פסוק כז), ויכתוב
על הלוחות את דברי הברית (שם פסוק כח); והרביעי, כי
בם חלק מהשמים והארץ[37] כגוף בן אדם[38], כמו העדותי בכם
היום (דברים ל יט)[39]; והחמישי, שהראשונים הורידם ביום
חול[40]; והששי, כי בעבורם קרן עור פניו; והשביעי, שקבלום
ישראל, כי התאבלו על הראשונות[41]. ואין צורך להשיב על
דברי זה הגאון, כי (ראיתים) [ראיותיו][42] הם כדברי חלום
לא מעלים ולא מורידים[43], רק יצא עתק[44] מפיו.

אמרן עציון
שם

(9)

. יש להקשות מש"כ
הרמב"ן בשם גאון ז"ל דלוחות שניות מעובדיה
מן הראשונים, והרמב"ן כתב ע"ז וזלה כדברי
מלוש לא מעלין ולא מורידין, אבל דברי גאון לאו
דברי ריב הן, ובמזיה אימא שמעלו מחת לראשי
אלו לוחות הראשונים וימינו מחבקני לוחות השניים,
והכי איתא ג"כ בש"ר פמ"ז הס"ל טוב לי כי
עניתי למען אלמד חקיך, לטובתו של משה נתנה
ק"ך יום כו' אמר הקב"ה נגטערת איך אתן
אתה מפסיד, דלוחות הראשונות לא היה אלא
עשרת הדברות ועכשיו שנגטערת אני נותן לך
מדרש הלכות ואגדות כו', ועי' מש"כ בס' דברים
י' א'. והכוונה בכ"ז דלוחות הראשונות לא ניתן
כח המילוש אלא מה שקיבל משה ליוקי המקראות
והלכות היומא מזה, אבל לא למדש דבר הלכה על
לי י"ג מדות וכדומה ביות התלמוד, ולא היה
מורה שבע"פ אלא דברים המקובלים מפי משה,
ומה שלא היה מקובל היו מדמים מילתא למילתא,
אבל בלוחות השניות ניתן כח לכל תלמיד ותיק
למדש הלכה ע"פ המדות ויתלמוד, אלא שמתחלה
לא עשקו בזה אלא משה וזקנו, ובערבות מואב
הוכיח משה לישראל שיקבלו זה הדרך ממנו שיבואר
ריש פ' דברים.

ומזה הטעם עצמו נזה הקב"ה שיהיה לוחות
השניים בפיקול ידי משה, לא משום שלא זכו
למעשה אלהים, אלא להורות דהלכה המתחדשת
בכח לוחות הללו היא השתתפות עמל האדם
בסיעתא דשמיא. כמו עכש הלוחות שהיה מעשה
משה וכמיצת הקב"ה, וע"ע להלן מקרא כ"ז
שגם בכתיבה היה השתתפות משה. והיינו מה
שאמרו חז"ל דאפילו מה שתלמיד ותיק עתיד
למדש היה בלוחות, והכונה שבכח לוחות השניות
היה נכלל הכל (א), וכל זה דברי גאון, דגם הפרט
היה לוחות שניות מעובדים מן הראשונות, דאע"ג
שקדושת הראשונים היתה נעלה מהם, וממילא
אילו לא נשברו היו נוח להגיע להורות ע"י סברא
ודמוי מילתא למילתא יותר מכאשר נשברו, אבל
כאשר נתקלקלו והגנו נצרכים להיות יגעים ולשון
חרבה של תורה, לזה מסוגל יותר לוחות אחרונות.

הגדיה (שם)
ועיין דבר